

Konstruktionen af de etniske minoriteter:

Eliten, medierne og „etnificeringen“ af den danske debat

Ferruh Yilmaz

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/po/po_0031-PDF/po_0031_93981.pdf

pdf genereret den : 23-1-2006

Ferruh Yilmaz

Konstruktionen af de etniske minoriteter:

Eliten, medierne og „etnificeringen“ af den danske debat

Medierne har spillet en vigtig rolle i „etnificeringen“ af den danske debat om etniske minoriteter. Skellet imellem „os“ og „dem“ er blevet den bærende søjle i diskursen, der konstruerer minoriteterne som en etnificeret gruppe med en essential substans. Den traditionelle kritik af mediernes behandling af etniske minoriteter fokuserer på de positive eller negative holdninger, medieprodukter menes at indeholde. Men konsekvensen er, at skellet imellem „os“ og „dem“ opretholdes og reproduceres. I stedet bør selve den diskursive konstruktion problematiseres.

Den 1. februar 1999 var et af indslagene i TV2's „Set & Sket“ om indvandrere, der tager de jobs, danskere ikke vil have. Ifølge indslaget arbejder unge anden-generationsindvandrere gerne med de ældre. „Hvis ikke det var for de etniske unge, ville vi være nødt til at lukke boksen“, udtaler en leder i ældreforsorgen et sted i Jylland. En ung pige med tyrkisk baggrund siger blandt andet, at hun ikke oplever nogen diskrimination på sit arbejde. En ældre mand bliver spurgt om, om det er et problem at have en indvander som hjemmehjælp: „Ikke nu, hvor jeg er glad for hende“, siger han. Der følges ikke op på disse udtalelser. Det er tydeligt at journalisten ikke kan finde rundt i de forskellige betegnelser, der bruges i flæng i løbet af de fem minutter, indslaget varer: Indvandrere, deres efterkommere, etniske minoriteter, unge med en anden etnisk baggrund, og etniske unge – allesammen på en gang. Det er en typisk succeshistorie om minoriteter, sådan som de ofte efterlyses af mediekritikere.

Indslaget ville utvivlsomt blive klassificeret som en positiv dækning af medieforskere, der arbejder med sådanne kvantitative metoder. Dem er der efterhånden mange af, især nu hvor der er mangel på ung arbejdskraft og hvor kritikken af mediernes behandling af etniske minoriteter, blandt andet rejst ved en undersø-

gelse fra 1996 (Hussain, O'Connor og Yilmaz, 1997), gradvist slår igennem. Spørgsmålet er så: Hvis nu en ny undersøgelse viser, at mediernes historier overvejende er positive, kan vi derved konkludere, at problemerne med mediernes dækning af minoriteter er ved at blive løst?

Dette spørgsmål vil være omdrejningspunktet for denne artikel, der er et forsøg på et opgør med den traditionelle mediekritik, der vurderer medieindholdet i forhold til de positive eller negative holdninger, medieprodukter menes at have. Det er netop denne kritik, der giver næring til den efterhånden omsiggribende beskyldning om „politisk korrekthed“ – en retorisk strategi, der har erstattet tidligere tiders velkendte tema: „Nu skal vi bryde tabuerne og diskutere problemerne med indvandrere“.

Min tese er, at den traditionelle kritik af mediernes dækning af „indvandrer-spørgsmål“ (for at være for negativ, problemorienteret mv.) deler det ideologiske grundlag med sine modstandere, som hele problemstillingen konstrueres på. I stedet må problematisere selve den diskursive konstruktion, som både i sine positive og negative versioner af emnet „etniske minoriteter“ fastholder et verdensbillede, hvor de etniske minoriteter defineres som en etnificeret „udgruppe“. Jeg vil også diskutere mediernes rolle i denne

proces blandt andet med udgangspunkt i konkrete eksempler fra medierne.

Diskursanalyse

Den metode, jeg anvender, er diskursanalyse. Diskursanalyse er både en teoretisk og analytisk model, som har fundet anvendelse inden for så forskellige fagområder som sociologi, psykologi, lingvistik, antropologi, medie- og kulturstudier osv. Tilgangen er derfor en samlebetegnelse for forskellige retninger: 1) en lingvistisk retning, hvor teksten brydes op i og analyseres på baggrund af dens betydningsgivende enheder, 2) psykologisk orienterede analyser af kognitive processer, for eksempel af diskursstrukturens påvirkning på erindring og forståelse, 3) studier af videnskabsfolks konstruktion af deres konklusioner som rationelle og forsvarlige, og 4) såkaldt poststrukturalistiske studier af, hvordan institutioner, handlinger og det individuelle subjekt produceres i diskursive processer (for eksempel Foucaults studier af, hvordan galskab konstrueres gennem diskursen og dens institutioner).

Min forståelse af diskursanalyse som metode relaterer sig til de to sidste retninger, hvor fokus er flyttet fra de sproglige eller kognitive strukturer som betydningsdannende elementer til de sociale sammenhænge, hvori betydningen skabes. Det vil sige, at betydningen ikke søges som en statisk bestanddel af sproget, men analyseres i forhold til, hvad formålet med diskursen er. Diskurs opfattes i denne tilgang som en social handling, hvorigennem der konstrueres en formålsbestemt version af virkeligheden for at opnå en effekt: at undskylde, legitimere, argumentere for uskyld, få andre til at gøre noget, lægge skylden eller ansvaret over på andre osv.

Det betyder, at jeg søger at identificere dels de temaer, der tales og skrives om i forbindelse med etniske minoriteter; dels de fortolkningssammenhænge og fortolkningsrepertoarer, der trækkes på, når et fænomen beskrives; for det tredje de retoriske strategier, der anvendes for at opnå en effekt; og endelig for det fjerde de grundpræmisser, der betinger den måde, argumentationen udvikles.

Det skal her fremhæves, at jeg i modsætning til de mere traditionelle tekstanalyser, som sætter fokus på indholdet og formen i sproget, betragter tekst og tale som en social praksis. Det betyder, at analysen ikke så meget beskæftiger sig med at søge svar på specifikke (lingvistiske) spørgsmål, men mere med den måde, meninger konstrueres på. For det andet er fokus i min tilgang på handlinger, konstruktioner og variationer. Når folk taler eller skriver, trækker de på en lang række lingvistiske ressourcer og retoriske midler for at opnå en effekt, dvs., at de handler, når de taler eller skriver. Folk beskriver for eksempel et og samme fænomen på forskellige måder afhængig af formålet. Variationer bliver normalt opfattet som et problem af forskeren, som forsøger at kategorisere konsistente meninger og holdninger ud af en tekst eller tale. I den valgte tilgang betragtes variationer i modsætning hertil som interessante egenskaber af diskursen, som for eksempel kan „afsløre“, at selv positive holdningstilkendegivelser om etniske minoriteter kan bruges til at organisere diskursen for at legitimere diskrimination.

Tilgangens fokus er på den retoriske (argumentative) organisation af tekst og tale, og en analyse af retoriske strategier foregår på to niveauer: På det første niveau hjælper retoriske analyser os med at forstå, hvilke potentielle alternativer en bestemt version af virkeligheden konstruerer.

eres for at imødegå. Med andre ord ser man ikke efter, hvordan en version forholder sig til en (formodet) virkelighed, men hvordan versionen er konstrueret i forhold til en alternativ version. Implikationen er, at man også ser efter, hvad der udelades i beskrivelsen. På et andet niveau drejer analysen sig om kernen i denne artikel: Retoriske analyser viser os vejen til de udtalte antagelser, som en argumentation bygger på. I den enthymemiske argumentationsmodel (Toulmin, 1958) er der to informationer, hvoraf den ene (belæg) begrundes den anden (påstand), mens grundpræmissen ofte ikke er eksplicit, da den antages at være kendt og accepteret som en indiskutabel sandhed af alle. Den retorisk orienterede diskursanalyse ekspliciterer denne udtalte grundpræmis kun viser dens relative (historiske, ideologiske) karakter.

Positive historier – er det vejen frem?

Lad os nu efter denne korte ekskurs vende tilbage til spørgsmålet: Hvis en ny undersøgelse viser, at mediedækningen overvejende er præget af positive historier om minoriteter, er problemet da løst?

Informationschef Anders Krarup, TV2, formulerede i 1996 et svar på spørgsmålet. Efter offentliggørelsen af den ovennævnte undersøgelse (Hussain, O'Connor og Yilmaz, 1997), der konkluderede, at de fleste historier om etniske minoriteter især i de elektroniske medier i den undersøgte periode var negative, udtalte han til *Information* (7.1.1998):

„Det er jo nyheder vi taler om. Og selv revisorerne, disse fredsommelige mennesker, kunne lave samme statistik: De omtales også mere negativt end positivt i nyhederne ... hvis man kigger på rapportens opførelse over tre måneder i efteråret 1996 og sam-

menholder med den politiske debat i Danmark i perioden, så var det de historier, der var oppe. De andre historier vil så komme på et andet tidspunkt. Det er ikke sådan, at vi pr. uge, pr. måned eller pr. kvartal skal forsøge at dække hele samfundet og alle aspekter. Vi må tage udgangspunkt i den debat, som faktisk foregår.“

Problemet med de negative historier er altså ifølge Krarup periodebestemt og kan derfor dukke op med jævne mellemrum, alt efter hvordan debatten udformer sig. Men spørgsmålet er, om diskussionsgrundlaget er rigtigt. En nærmere analyse af det førstnævnte indslag viser, at det ikke er helt uproblematisk at klassificere en historie i en negativ eller positiv kategori. Det skyldes først og fremmest de overordnede teoretiske og metodiske problemer med kategorisering i kvantitative undersøgelser: Hvad er det, der gør en historie positiv eller negativ?

Problemet hænger sammen med den positivistiske forståelse af meningstilkendegivelser som statiske indholdsstørrelser, der kan lægges sammen og trækkes fra. For at kunne kategorisere en historie i den ene eller anden normative kategori, skal forskeren først identificere holdninge(r)n(e) i en given tekst eller tale. Det forudsætter, at man antager, at holdninger manifesterer sig som statiske indhold i sproglige eller kognitive strukturer (kategoriseringsproblemer diskuteres af Potter og Wetherell, 1987: 120-122).

Det fremgår af indslaget, at journalisten betragter indvandrernes overtagelse af de jobs, danskerne ikke vil have, som et positivt træk ved indvandrene. Det kommer blandt andet frem i interviewene med den unge pige, som udtrykker sin glæde over sit arbejde, og med den ældre som (med tiden) er (blevet) glad for pigen. Men bygger et sådant positivt syn ikke på en forestilling om, at indvandrene

(naturligvis?) hører blandt de lavest rangerede i samfundshierarkiet? Indslaget er muligvis ment som et (positivt) argument mod den udbredte holdning, at indvandrere er en byrde for samfundet. Argumentet er til gengæld selv tvunget til at tage udgangspunkt i den samme antagelse, at indvandrere er en byrde. Argumenter mod en bestemt antagelse er i sagens natur nødt til at acceptere antagelsens definition af, hvad der diskuteres som et problem („primary interpretation“ i Hall et al., 1978: 58). Indslaget bygger altså på antagelsen om, at det grundlæggende spørgsmål er, hvorvidt indvandrere er en byrde for samfundet eller ej.

Men der er en endnu dybere præmis for argumentationen. For overhovedet at kunne diskutere byrdespørgsmålet, er vi nødt til at acceptere, at vi kan tale om en samlet indvandrergruppe, hvis adgang til arbejdsmarkedet kan/bør reguleres. Regulering forudsætter igen, at der er en anden gruppe, der har ret og magt til at regulere, og netop denne ret og magt udelades af et forestillet tilhørsforhold, som fraskrives indvandrergruppen. At det ikke drejer sig om en „naturlig“ ret, der kommer af at være født og opvokset i Danmark, bliver eksplicit, når der tales om anden-generationsindvandrere, som for de flestes vedkommende er født og opvokset i landet. Den grundlæggende præmis for overhovedet, at have en debat om indvandrere er altså, at der konstrueres to grupper i en binær modsætning, „os og dem“, som antages at have en interessekonflikt.

Det problematiske med indslaget er således ikke, om det skildrer indvandrere positivt eller negativt, men at det overhovedet diskuterer dem som en særlig gruppe med positive eller negative konsekvenser for samfundet, der herved defineres som befindende sig uden om indvandlerne. Indslaget er med til at reproducere et

billede af samfundet som delt i „os“ og „dem“ og til at fastholde forestillingen om, hvad „de“ er for en størrelse.

Etniske minoriteter som stofområde

Ifølge Krarup er nyhedsmedier i deres natur konfliktorienterede, og det gælder i deres behandling af alle samfundsgrupper, for eksempel revisorer. Problemet med sammenligningen mellem indvandrere og revisorer er dens ontologi. Revisorerne kan beskrives som en afgrænset gruppe mennesker, der arbejder med regnskaber.¹ Hvem er de etniske minoriteter så? Hvilke egenskaber betegner de etniske minoriteter som en særskilt gruppe? Eller rettere: Findes der overhovedet en gruppe, „etniske minoriteter“, med fælles karakteristika? For at der kan tales om en gruppe, skal den først afgrænses som en gruppe. En afgrænsning kræver, at man fremhæver nogle karakteristika, som man mener betegner gruppen og som samtidig markerer dens forskellighed i forhold til det omgivende samfund. Når vi taler om „etniske minoriteter“, taler vi ikke om en gruppe, der eksisterer før konstruktionen. Gruppen konstrueres på baggrund af nogle indgroede forestillinger om hvad „de“ indbyrdes har til fælles til forskel fra „os“. Her er der ikke tale om logisk sammenhængende forestillinger, men et sæt af fragmenterede og til tider inkonsistente argumenter, stereotyper, metaforer og antagelser, der bindes sammen til en diskurs gennem fortællinger om „dem“ og „deres væsen“.

Denne konstruktion har alvorlige konsekvenser i forhold til samfundshierarkiet. Den binære modsætning mellem „os“ og „dem“ konstruerer en virkelighed, som definerer subjektpositioner for selve subjektet. Diskursen begrænser andre måder at kategorisere mennesker på. Den samme

diskurs konstruerer et indforstået „os“ i modsætning til „dem“, hvor „vi“ kommer til at stå for normen, mens „de“ beskrives som afvigere. Diskursen skaber således et hierarkisk magtforhold mellem „os“, som i kraft af „vores etnicitet“ har forsterket til Danmark, og „dem“, som kommer udefra og derfor er underordnede.

Debattens præmisser

Den binære tænkning danner de usynlige rammer om den aktuelle debat om mediernes dækning af etniske minoriteter. De etniske minoriteter konstrueres som en given kategori, der er udgangspunktet for debatten om, hvordan vi skal skildre kategorien. En debat, der bygger på et bestemt grundlag, tvinges til at forholde sig ukritisk til selve grundlaget. Det er derfor næsten umuligt i dagens Danmark at tage en debat om selve den diskursive praksis, der konstruerer de etniske minoriteter som en essentiel kategori. I stedet begrænses debatten til, om kategorien „etniske minoriteter“ skal skildres positivt eller negativt.

Debattens parter taler altså om det samme emne/objekt. Selv om deres synspunkter kan variere meget, kan variationerne i sidste ende betragtes som variationer inden for den samme diskursive orden, eller som Foucault kalder det, „dispersions within the order of discourse“ (Foucault, 1994). De deler fokus (indvandrere, flytninge osv.), begreber og tematiske valg (ghettoer, integration, tolerance, ytringsfrihed osv.) og semantiske kategorier (pakistansk kultur, dansk kultur, osv.), jf. Diken, 1998: 53. Med udgangspunkt i disse præmisser er det umuligt for debattens parter at undgå gensidige beskyldninger om „politisk korrekthed“, „omklamring“, „inddæmning“, „fordomsfuldhed“² osv. Hvis objektet i udgangs-

punktet tages for givet, er det da klart, at uenigheden kommer til at dreje sig om, hvordan objektet skal beskrives.

Mediernes selvforståelse som formidlere af virkeligheden

Krarup fremhæver som et vigtigt element i mediernes selvforståelse, at medierne tager udgangspunkt i den debat, som faktisk foregår i samfundet. Medierne opfatter sig selv primært som formidlere af en virkelighed, som den udfolder sig uden for mediernes redaktionslokaler.

Da kritikken mod mediernes behandling af etniske minoriteter toppede i 1997, kom cheferne for de to offentlige kanaler DR og TV2 frem med selvransagende udtalelser om, at dækningen måske havde været for negativt betonet. DR's generaldirektør Christian Nissen uddybede i februar 1998 sine synspunkter i Udlændingestyrelsens Nyhedsbrev om Danmarks Udlændinge, nr. 76, om „DR's håndtering af indvandrerområdet“. Han beskrev situationen som et dilemma, idet DR på den ene side er forpligtet til at tilstræbe det objektive i udvælgelse og udformning af nyhederne og derfor ikke kan „for-skønne“ virkeligheden ved at nedtone negative hændelser fra indvandrerens side, og på den anden side også har en forpligtelse til hele tiden at vurdere sin rolle og virkningerne af udsendelserne. „Bygger vi bro mellem sociale og kulturelle grupper, eller gør vi kløfterne bredere?“ spurgte han videre i sit indlæg.

Nissens eget svar er, at man i nyhedsudsendelserne, som i deres natur er konfliktorienterede, tilstræber det objektive og fortæller om „fire unge indvandrere, der på en mørk gade banker to danskere“, mens man „i andre dele af sendefladen råde(r) bod på eventuelle 'skader' med debatudsendelser og kommentarer.“ Han

spørger: „Slagsmålet på den mørke gade er nyhed, mens skildringen af de mange tusinde velfungerende indvandrere aldrig kommer med i en nyhedsundersendelse ... Skal vi så justere nyhedskriterierne? Skal vi bevidst hver gang vi viderebringer voldsbillederne sørge for at bringe de positive billeder?“

Der er meget at sige om Nissens opstillede dilemma og følgende argumentation. Jeg vil starte med at pege på den helt grundlæggende præmis for hans argumentation: Han tager det for givet, at der findes en „indvandrergruppe“, der enten kan beskrives positivt eller negativt.

Nissen slår det fast med henvisning til nyhedskriterierne („Det er nu engang sådan, at det er en nyhed, at folk slår på hinanden, men ikke at de passer deres arbejde..“) som en kendsgerning, at unge indvandreres vold mod unge danskere på en mørk gade er en nyhed. Men når TV-Avisen fortæller om et gadeslagsmål, beskriver den ikke blot et slagsmål som en nøgtern begivenhed. Den konstruerer selv aktivt begivenheden og hvem der er involveret i den. For det første vil et slagsmål mellem to etnisk danske ungdomsgrupper sjældent nå ud i æteren, med mindre der er tale om „rockerkrig“. Det, der gør slagsmålet til en nyhed for DR, er ikke selve volden, men at volden udøves af „indvandrerunge“ mod „danske“ unge. Det er altså betegnelserne, der gør, at slagsmålet kommer igennem det nåleøje, der hedder væsentlighedskriteriet.

Det er desuden iøjnefaldende, at Nissen vælger at lade indvandrerunge slå danske unge, ikke for eksempel andre indvandrerunge. Det virker naturligvis mere skræmmende og truende, når „de“ slår „os“, oven i købet på en mørk gade (semtikken er på plads), end når „de“ slås indbyrdes. Det kunne også være, at danske unge bankede indvandrerunge. Så-

danne overfald kommer vanskeligere gennem nyhedskriteriets nåleøje, da de ofte betragtes som drengestreger i stedet for som racistisk vold.³

Når de to begreber, „indvandrere“ og „vold“ sættes sammen, bliver vold til mere end ren og skær vold. Vold kommer til at betegne en af de essentielle sider af indvandrerens, som relateres til hans kultur, religion, opvækst, respektløshed over for det danske osv. Ved nærmere eftertanke ved vi selvfølgelig, at også danskere kan være voldelige, men den vold, en dansker udøver, forklares som en undtagelse eller rettere en afvigelse fra normen. Det er ikke tilfældigt, at vold, kriminalitet og selv racisme ofte betegnes som noget „udansk“.

Den anden side af kriminalisering af indvandrerens er afkriminalisering af det danske. Det konservative medlem af Københavns Borgerrepræsentation Lousie Frevert skriver for eksempel, at de fremmede må følge dansk lov“ (*Berlingske Tidende*, 21.10.1997). Den daværende indenrigsminister Birte Weiss introducerede sit lovforslag om integrationsloven i en kronik i *Politiken* (1.10.1997), hvor hun skrev, at udlændinge måtte gøre sig fortjent til permanent opholdstilladelse ved blandt andet ikke at begå kriminalitet. Danskheden konstrueres således som normen mod indvandrerens som afvigelsen.

Christian Nissen konkluderer, at man „ikke kan løse dilemmaet med detaljerede redaktionelle regler og kvotabestemmelser, der deler sol og vind i afmålte mængder“. Det er noget, medierne må leve med, skriver han.

Men dilemmaet er kun reelt hvis vi antager, at nyhedsmedierne blot formidler virkeligheden efter nogle objektive væsentlighedskriterier. Hverken virkeligheden eller væsentlighedskriterierne er ufortyndede sandheder, men konstrueres på basis af fælles antagelser og sociale

værdier om tingenes væren og orden. Men fordi de deles af et fællesskab, er de for fællesskabet ofte implicite og derfor usynlige. De præsenterer sig selv som traditionel visdom eller tidløs sandhed, hvilket gør, at konstruktioner baseret på disse familiære antagelser og sociale værdier virker som faktuelle, og at deres ideologiske og historiske (tidsbestemte) karakter maskeres. Derfor virker bestemte versioner af virkeligheden mere sandsynlige end andre potentielt alternative versioner. DR's – og også de andre mediers – dilemma er derfor afhængigt af hvilken version af virkeligheden, der konstrueres. I stedet for at dele sol og vind i afmålte mængder kunne en alternativ strategi være en mere reflekterende redaktionel linje, som ikke diskuterer at dele sol og vind ligeligt, men hvorfor en historie om „fire unge indvandrere, der banker danske unge“ overhovedet skulle betragtes som en væsentlig nyhed.

Hvis medierne ikke bare formidler en given virkelighed, men konstruerer en bestemt version af den, hvilket virkelighedsbillede af de etniske minoriteter dominerer så medierne?

Etnificering

Forrige år var jeg med en dansk fotograf på reportagerejse i en turistby i det sydlige Tyrkiet. Vi ankom til byen på markedsdagen, hvor landsbyerne i omegnen afsætter deres friske grøntsager til overkommelige priser. Det er som regel kvinderne, der sidder ved boderne. Fotografen gik straks i gang og fotograferede næsten kun de kvinder, som gik med „traditionelle dragter“. Om aftenen spurgte jeg hende, om hun virkelig så byen, som hun fotograferede den. „Næ“, sagde hun: „Men ellers kan man jo ikke se, at billederne er fra Tyrkiet.“

Denne historie illustrerer flere af mine pointer. Den første er, at selv fotografiet, der ellers ofte betragtes som et af det mest troværdige medier, ikke er en simpel gengivelse af verden, men en fortolkning af den. En anden pointe er, at fotografen vælger sit udsnit af virkeligheden, alt efter hvad billedet skal bruges til. Indramningen er afhængig af målet med fotograferingen. Fotografen nøjes nemlig ikke med at gengive et stykke virkelighed, men fylder det med et indhold. Her bruger hun en ældgammel teknik: Fokusering på det, der er anderledes.

I denne sammenhæng kommer anderledesheden tydeligt til syne ved det traditionelle som modsætning til det moderne. Men det er en tyrkisk by og den skal konstrueres som anderledes end for eksempel det italienske, der i dansk forståelse står for det moderne. En lille rundspørge i vennekredsen vil hurtigt afsløre denne pointe. De fleste danskere vil forstå det at spise etnisk som det at spise tyrkisk eller pakistansk, men ikke italiensk.

Ordet etnisk kommer fra det græske ord *ethnos*, der betyder folkeslag, men ikke ethvert folkeslag, skriver Gretty Mirdal i en kronik i *Politiken* den 16. april 1998. „Ethné, flertallet for *ethnos*, var de folkeslag, som ikke havde tilegnet sig det græske sociale og politiske system ... Tilsagnsordet *etnikos* betød folgelig de, der stod udenfor ... dets funktion var at afgrænse grækerne fra 'de andre'. Det var og er stadig en betegnelse som udtrykker 'andethed'.“

Jeg kalder på den baggrund den dominerende konstruktion af etniske minoriteter i Danmark „etnificering“. Der ligger mere i begrebet etnificering end den simple betydning „fremmed“. Gennem en række diskursive strategier tildeles kategorien „det etniske“ eller „indvandrerne“ en række egenskaber, mens andre udelæ-

des i konstruktionen. Der er med Billigs ord tale om en strategi, der både kategoriserer og partikulariserer (Billig, 1985).

Kategorisering foregår ved en afgrænsning af gruppen, der tildeles en række egenskaber, som så generaliseres til at gælde hele gruppen. I sommeren 1996 raser en debat om modersmålsundervisningen i Danmark. TV-Avisen og TV2 formidler debatten, som er rejst af en række socialdemokratiske kommuner, der ønsker ordningen afskaffet. I TV2 Lorry ledsager billeder af legende skolebørn studieteksten. Mens studieværten fortæller om en undersøgelse om sammenhængen mellem koncentrationen af indvandrerbørn og indlæring hos danske børn, er kameraets fokus konstant på et par piger, der går med tørklæde. I baggrunden kan man se andre minoritetsbørn såvel piger som drenge, der ikke ser spor anderledes ud end deres danske kammerater, men de er i baggrunden og forbliver der. TV2 Lorrys indslag formidler altså ikke en virkelighed, men udvælger og konstruerer sin egen version af virkeligheden, ved lige netop at fokusere på de forskelle, der konnoterer det etniske/muslimske.

Etnificeringen er ikke en uskyldig diskursiv handling, der blot fremhæver det eksotiske. Kombineret med den dominerende essentialistiske kultur- og identitetsforståelse, fungerer begrebet „etnisk“ på samme måde som det tidligere brugte racebegreb. Det at blive født som pakistaner, kurder eller palæstinenser betyder, at man har en ufravigelig etnisk karakter, der bestemmer ethvert aspekt af ens liv; adfærd, psyke, moral osv. Etnicitet opfattes nærmest som en biologisk kategori, med den forskel, at der – i det omfang der er en spredning af positioner inden for diskursen – er plads til, at den ene etnicitet kan udskiftes med den anden. Under alle omstændigheder betyder et-

nificering, at etniske identiteter defineres som aflukkede enheder med bestemte egenskaber, men disse egenskaber kan tillægges positive eller negative værdier, afhængig af den diskursive sammenhæng, de indgår i. Uanset om egenskaberne beskrives positivt eller negativt, bliver det enkelte individ betragtet som fange af disse egenskaber.

I den etnificerede verden bliver den etnicifere gruppe betragtet som en enhed, der kollektivt hæfter ved de individuelle handlinger, fordi de individuelle handlinger netop forklares ud fra de fælles træk, der tildeles gruppen. Det er derfor, Charles Abergel føler sig nødsaget til at formulere følgende opsang i bladet *Generator*:⁵

„Vi har alt for travlt med at bygge moskeer, islamiske skoler og halal slagterier, mens vi jagter blondiner i Scala. Vi har for travlt med at åbne grillbarer og døgnkiosker med pornoblade, cigaretter og alkohol, mens vi råber højt om vores kultur, tvinger vores kvinder og døtre til at bære slør, og forbyder vores børn at blande sig med danskerne.“

Her er forfatteren godt klar over, at indvandrere ikke er en homogen gruppe med ens egenskaber, men hans essentialistiske kulturforståelse tillader ikke andre forklaringer, end at der så må være tale om hykleri. Da de indvandrere, der har travlt med at bygge moskeer og islamiske skoler, ikke nødvendigvis er de samme som dem, der jagter blondiner i Scala, skaber han forbindelsen gennem en altafgørende kultur og etnicitet, som forpligter det enkelte medlem på andres vegne.

Når en generalisering ikke er tilstrækkelig til at forklare en afvigelse, tyer man til partikulariseringsstrategien. Partikularisering er en nødvendig bestanddel af den diskursive konstruktion af en etnisk gruppe, fordi den tilfører diskursen den

tiltrængte fleksibilitet til at kunne håndtere afvigende aspekter, som truer generaliseringen. Hvis alle indvandrere beskrives som kvindeundertrykkere, må diskursen udvikle strategier der bortforklarer afvigelser fra generaliseringen ved for eksempel at afvigeren forklares som undtagelsen, (du ligner ikke de andre) eller som fordansket (du må have boet her så længe, at det må have ændret dig).

Essentialistiske kultur- og identitetsforståelser har også et forklaringsproblem i de tilfælde, hvor det er en og samme person, der både hjælper med at bygge en moske og jagter blondiner i Scala, hvilket udmærket kan lade sig gøre. En identitet er nemlig ikke en fast størrelse, men består af flere lag identifikationer med flydende grænser, som i en given sammenhæng forhandles til en identitet afhængig af konteksten (Jensen, 1998).

Afetnificering

Etnificering af de etniske minoriteter i den binære tænkning om „os“ og „dem“ betyder ikke nødvendigvis, at danskheden konstrueres som en alternativ etnicitet, der indeholder de modsatte egenskaber af det, den konstrueres imod. Den betyder tværtimod, at danskere „afetnificeres“ i modsætning til de etnificerede minoriteter, da modsætningen konstrueres i modernitet vs. traditionalitet. Det betyder, at danskere opfattes som enkeltindivider, hvis tanker og adfærd i større eller mindre grad hænger sammen med deres moderne levevis med et frit valg af identitetspositioner. I minoriteternes levevis opfattes moderniteten heroverfor som en afvigelse adopteret fra værtssamfundet. Lad mig illustrere dette med et eksempel fra en – givetvis positivt ment – reportage om en „multietnisk klasse på en multietnisk skole midt i en multietnisk bydel“

(Enghøjsskolen i Avedøre) fra *Berlingske Tidende* (10.12. 1995):

„Nese ligner den perfekte integration. De forvaskede jeans frynser moderigtigt ned om de sorte støvler, den tækkelige hvide skjortebluse sidder sirligt under den sorte cardigan. Tøjet sidder tæt til. Dansk og teenageagtigt.“

Der sker flere interessante ting i den citerede passage. Ingen ville normalt påstå, at forvaskede jeans og sort cardigan er noget særligt dansk, hvis påstanden blev fremsat uden for sammenhæng. I den henseende er det derfor i første omgang ikke det danske, men det etniske, der er objektet for diskursen. Det etniske konstrueres som traditionalitet, men konstruktionen er associativ: Hvilket tøj ville en etnisk ung pige gå med, hvis hun ikke gik med moderigtige jeans? Når det etniske associativt er fastslået som det traditionelle, bliver det danske konstrueret som det moderne i modsætning til det etniske. Det moderne er ikke blot en anden tøjsmag, men en individuelt sammensat tøjsmag. Det etniske er ikke blot „tyrkisk“ eller „pakistansk“ tøj, men tøj, der er påbudt af ens kultur, som udformer identiteten.

Det etniske er således en traditionalitet med et absolut indhold, som ikke levner megen plads til individet selv, mens det moderne (det danske) er afetnificeret. Etnificering indkapsler identiteten i en fastlagt kategori, og forskelle der ikke passer ind i denne forestilling partikuleres som noget andet end og uden for det oprindelige. Det vil sige, når Nese ikke passer i forestillingen om det tyrkiske, beskrives hun som dansk (integreret). Integration betyder således ikke just „at klare sig i de nye omgivelser på lige fod med danskere“ sådan som det hedder i de officielle papirer fra Indenrigsministeriet (1990), men at forvandle sig til sin modsætning. Derfor kommer journalisten og-

så i tvivl om det tilsyneladende også er det reelle:

„Nese skal ikke med til Mortens fest. 'Jeg går til klassefesterne her på skolen. Men Koranen siger, at jeg ikke må gå til privat fest med drenge eller på diskotek.' ... Er Nese integreret?"

Journalisten indrømmer også i under rubrikken for hele reportagen, at „det er nemmere at stille spørgsmålene end at finde svarene“ ved „et tilfældigt nedslag i en forvirret virkelighed“. Når virkeligheden ikke lader sig beskrive i de velkendte kategorier, kan den blive forvirrende.

Når virkeligheden er etableret i en dikotomi med to poler („os“ og „dem“), er der kun én vej til en integration: At forskellene udjævnes, det etniske afetnificeres og bliver dansk. Men spørgsmålet er, om det overhovedet er muligt at blive dansk, da det etniske netop er konstrueret og opretholdt gennem majoritetens etnificerende diskurs, især når der ikke er plads til mangfoldighed i en og samme (etniske) kategori?

Elitediskurs og konsensus

i Danmark

Spørgsmålet om mediernes indflydelse har siden filmmediets fødsel optaget sindene. Medieeffektteoriene har udviklet sig fra „kanyleteorien“, hvor mediernes antages at sprøjte den samme gift i alle uanset baggrund, over minimaleffektteorier, til teorier om mediernes dagsordenssættende funktion. Nyere undersøgelser og teorier kan godt betragtes som en tilbagevenden til teorier om stor effekt, men med den forskel, at mediernes indflydelse diskuteres i forbindelse med meningsproduktionen i et givet samfund. Forskningen interesserer sig derfor for, hvem der udsender et budskab, hvordan

og hvorfor budskabet finder sin vej gennem medierne, og hvad der sker når budskabet møder et publikum.

Iyengar (1991) konkluderer således på baggrund af empiriske undersøgelser, at vinklingen af en historie i TV-nyhederne (historiens „framing“) har stor betydning for, hvem folk tillægger ansvaret, for eksempel for fattigdom. Hvis vinklingen er episodisk, er seerne i højere grad tilbøjelige til at lægge ansvaret på den fattige selv, end hvis indslaget er tematisk opbygget. Iyengar identificerer også en „priming effect“: Seernes vurdering af præsident Reagans præstation som præsident var påvirket af, i hvilken sammenhæng vurderingen blev foretaget (jf. Waldahl, 1999).

Zallers (1992) teori er forenelig med disse resultater. Ifølge Zaller har folk ikke forudfattede holdninger, som de reproducerer ved en given lejlighed, men i stedet forskellige og til tider modstridende overvejelser, argumenter og ideer om et og samme emne. Når respondenter bliver spurgt om et emne, henter de umiddelbart tilgængelige overvejelser frem for at vurdere sagen. Hvilke overvejelser, der aktiveres, afhænger af informationsstrømmen på det givne tidspunkt.

Som Zaller ser det, er denne informationsstrøm ensrettet fra eliten til befolkningen. Hvis der er konsensus om præsentationen af et emne i elitediskursen, vil der også være konsensus i mediernes håndtering af emnet, og den offentlige opinion vil følge den herskende mening i eliten. Men når eliteenigheden bryder sammen og der kommer variationer i informationsstrømmen, vil der også opstå variationer i folks holdningstilkendegivelser. Han understøtter sin teori med en række eksempler fra USA, for eksempel holdningen til Vietnamkrigen, synet på homoseksualitet og synet på AIDS.

En undersøgelse om modtagelsen af de bosniske flygtninge foretaget af John Aggergaard Larsen (1997) understøtter Zallers tese. Larsen konkluderer på baggrund af medieforløbet og interview med journalister og politikere, at „den generelt positive indstilling til de bosniske flygtninge hænger sammen med den gunstige måde, de er blevet fremstillet på“ (1997: 110). Det er nærliggende at se den overvejende positive fremstilling af bosnierne i medierne som et udtryk for en bagvedliggende konsensus i den samfundsmæssige elite i Danmark. Når medierne gengiver denne konsensus, hænger det tæt sammen med deres afhængighed af eliten. „Journalists have reputations as swashbuckling characters who are never afraid to say what they think is true. It would be more accurate to say that journalists are never afraid to say what other people think is true“, skriver Zaller (1992: 315). Han mener dog ikke, at pressens forhold til eliten er så mekanisk, som man fristes til at tro. Det drejer sig snarere om en ideologisk afhængighed af eksperter og politikere. Ifølge Daniel Hallin hænger det sammen med professionalisering af journalistikken, som „narrows discussion to questions of technique and effectiveness that can be approached with detached realism“ (1994: 33). Selvfølgelig dækker medierne nyhederne ud fra en bred vifte af synsvinkler, men valget af synsvinklerne hænger som regel sammen med, hvad eksperterne og politikerne synes er seriøst at diskutere.

Mediernes indflydelse ligger altså ikke kun i de budskaber, de direkte formidler, men også – og måske mere – i den måde, budskaberne formidles på, „that is, in the way the world is incorporated into unquestioned and unnoticed conventions of narration, and then transfigured, no longer a subject for discussion but a premise

for any conversation at all“ (Michael Schudson 1985 citeret i Hallin, 1994: 114).

Larsens analyser peger her i overensstemmelse med Schudsons observationer på, at medierne ikke kun formidler budskaber og vinklinger fra eliten, men i udformningen af budskaberne også i høj grad trækker på grundlæggende ideologiske forestillinger om „de andre“ (flygtninge og indvandrere), således at de konkrete begivenheder og budskaber reproducerer det ideologiske grundlag. Eller med Hallins ord: „Ideological assumptions shape the news, and the news in turn reinforces those assumptions ‘confirming’ them by interpreting a new historical case in their terms“ (Hallin, 1994: 61).

Det gælder også den måde, de bosniske flygtninge er blevet præsenteret på. Forestillingerne om „de andres“ anderledeshed er den grundlæggende præmis for præsentationen: Det positive ved de bosniske flygtninge bliver fremhævet som en modsætning til de dominerende forestillinger om de andre „fremmede“. Gennem billeder af krig, soldater, ødelagte byer beskrives de som „rigtige flygtninge“. De får tilmed tildelt betegnelsen „krigsflygtninge“ som en underforstået modsætning til „bekvemmelighedsflygtninge“. Mere interessant er det, at der har været en udtalt konsensus om at beskrive de bosniske flygtninge som værende „ligesom os“. Inge Andersen fra Flygtningevenner på Møn siger det oven i købet direkte i *Information* den 6. oktober 1995 under overskriften „De er ligesom os“: „Mange danskere sammenligner dem med muslimske storfamilier fra Tyrkiet eller de arabiske lande. Men bosnierne er ganske almindelige mennesker.“

Den positive fremstilling sker ved at bosnierne afetnificeres: De er muslimer, men har et forhold til religion, som vi har til kristendommen; de går ikke i under-

lige dragter; de ser i det hele taget ikke anderledes ud (Larsen, 1997: 110-111).

Adgang og indflydelse på diskursen

Larsens analyser viser, at mediernes positive fremstilling af bosnierne stort set fulgte den politiske konsensus om en positiv modtagelse af bosnierne. Mediernes dækning af bosnierne både afspejler de politiske budskaber og udformer budskaberne i overensstemmelse med de grundlæggende forestillinger om flygtninge. Det skyldes hovedsageligt mediernes professionelle og ideologiske afhængighed af elitediskursen. Denne afhængighed rejser spørgsmålet om, hvem der får indflydelse på elitediskursen og hvordan. Zaller mener således, at hvis man skal have indflydelse på den offentlige opinion, må man først have adgang til elitediskursen. Og ifølge hans model er det folk, der selv tilhører eliten som eksperter, journalister eller politikere, som har denne adgang. For at få indflydelse på den offentlige opinion, skal man først og fremmest overbevise andre dele af eliten. Hvis politikere følger en bestemt politik med henvisning til den offentlige mening, er det ofte ikke den eksisterende offentlige mening, men forudsigelsen af en sådan mening, der får politikere til at bevæge sig i den ene eller anden retning. Det er således vigtigere at overbevise andre politikere (og beslutningstagere) om, at de mangler folkelig opbakning til deres politik på et bestemt område, end det er at overbevise befolkningen om, at den førte politik er forkert. Zallers tese understøttes også af Gaasholts og Togeby (1995) analyser af elitediskursen op gennem 1980'erne og 1990'erne i Danmark. De konkluderer, at „indvandrerfjendtlige grupper har vundet kampen både om pladsen i medierne og om de metaforer

og symboler, der har præget debatten. Debatten har drejet sig om bekvemmelighedsflygtninge, khomeinisering, tvangsægteskaber, børnebrude, rituel slagting, manglende danskkundskaber, narkokriminalitet, ghettodannelser og tvangsfordeling af flygtninge på modvillige kommuner“ (p. 161). Deres undersøgelse viser, at det er disse overvejelser, der har givet de stærkeste udslag i befolkningens holdningstilkendegivelser i 1980'erne og 1990'erne. „I en sådan situation bliver det af afgørende betydning, hvordan politikere definerer problemerne og giver dem mening ... Ikke desto mindre mener de fleste politikere, at de blot repræsenterer de holdninger, der findes i den danske befolkning .. [D]er [er] snarere tale om, at politikere hører ekkoet af de negative budskaber, de selv har sendt ud“ (p. 164).

Formanden for Den Danske Forening, Ole Hasselbach sagde til *Aktuelt* i juni 1997: „Vi har sejret ad helvede til. De mål, vi satte os for ti år siden, er nået. Nu mener et flertal i den danske befolkning det samme om indvandrerpolitikken, som vi gør.“ Det interessante i denne udtalelse er netop indrømmelsen af, at det først er nu, at et flertal mener det samme som Den Danske Forening. Netop denne påstand brugte de ti år tidligere til at få andre politiske partier (selv Socialdemokratiet) til at adoptere deres egen „udlændingepolitik“. Det vil sige, at de i overensstemmelse med Zallers tese har opnået deres mål først og fremmest ved at overbevise de andre politikere om en forventet folkelig støtte, der først blev til, efter at deres synspunkter var blevet almindeligt accepterede af alle andre partier.

Politisk korrekthed

I løbet af 1980'erne var det retorikken om, at Folketinget og medierne er ude af

trit med befolkningen, der dominerede. I takt med, at de indvandrerfjendtlige grupper har formået at udforme præmisserne for diskursen, har retorikken ændret retning, fra det „at være ude af trit med befolkningens holdninger“ til „politisk korrekthed“, der i sin grundsubstans betyder det samme: De naive idealister, der ikke kan se de reelle problemer.

Denne retorik er farlig. Den er så farlig, at selv fornuftige mennesker, som ellers tager afstand fra racisme og etnisk diskrimination, er fanget af retorikken. Beskyldningen om politisk korrekthed griber om sig overalt og sætter en effektiv stopper for en debat om, hvordan de etniske minoriteter konstrueres i diskursen. Den virker effektiv ved at bytte om på årsag-virkning-rækkefølgen, som det sker i DR's generaldirektør Christian Nissens omtalte indlæg i Udlændingestyrelsens Nyhedsbrev:

„Ser vi tilbage over den seneste halve snes års dækning af indvandrerområdet, kan vi måske ikke sige os (og de andre medier) fri for at have bidraget til det nuværende problem med den seneste tids holdningsdrejning, ved i en indforstået politisk korrekthed at have taget for lidt fat på de problemer og spørgsmål, der knytter sig til indvandrerområdet (i boligkvarterer, i skoler, på arbejdsmarkedet osv.). Det har måske bidraget til at indkapsle frustration og vrede hos befolkningsgrupper, der i deres daglige liv har oplevet problemerne. En frustration som nu forløses i opslutningen bag partier, der vil bygge mure og bruge faldskærme.“

Diskursens fragmenterede karakter maskerer de logiske brister og modsigelser i argumentationen. Nu behandles påstanden om, at „de udgør et problem for os“ som en given sandhed, som får Nissen til at tro, at DR har taget for lidt fat på sandheden. Hans konklusion vil derfor mu-

ligvis få ham til at fokusere endnu mere på minoriteterne som et problem og øge spiralen hvor årsagerne præsenteres som virkninger og omvendt.

Alternative strategier

En klarere forståelse af den diskursivt konstruerede karakter af diskussionsobjektet – gennem afgrænsning, indholdsfyldning, essentialisering, kort sagt etnificering – vil åbne op for nye perspektiver i debatten om mediernes dækning af minoriteterne.

Denne forståelse eksempelvis gøre det klarere, at også positive skildringer af etniske minoriteter er med til at fastholde de grundlæggende forestillinger om „dem“ som traditionsbundne/etnificerede objekter i modsætning til de moderne/afetnificerede danskere. For positive skildringer betyder som regel lovprisning af „minoriteternes kultur“ uden at røre ved det centrale spørgsmål om, hvad denne kultur består af, og hvad den betyder for det enkelte individ, der regnes som medlem af den pågældende kulturelle gruppe. Positive skildringer ændrer ikke det grundlæggende problem: At etniske minoriteters kultur konstrueres som en „væren i sig selv“ med essentielle karakteristika.

I debatten henvises der ofte til, at især nyhederne nødvendigvis er konfliktstof. Der ville ikke være noget problematisk med „negative“ skildringer af enkelte individer med etnisk minoritetsbaggrund, hvis der ellers ikke var tradition for at beskrive minoriteterne som en nærmest homogen gruppe med fælles kulturelle træk. Problemet er ikke den negative skildring i sig selv, men at den negative skildring af den enkelte person kommer til at betegne hele minoritetsgrupper via etnificerede forklaringer: Et mord kommer i den forbindelse til at blive fremstillet som

en acceptabel handling i den antagede „indvandrerkultur“; fire minoritetsunges slagsmål med to etnisk danske unge kommer til at blive fremstillet som at „de“ udgør en trussel for „os“, osv.

Debatten drejer sig derfor heller ikke om ytringsfrihed. Problemet er ikke hvor vidt og i hvilket omfang „fremmedfjendtlige“ synspunkter skal have plads i medierne. Hvis mediernes fremstilling af minoriteter ikke var baseret på den binære modsætning mellem de etnificerede „dem“ og de gode „os“, ville de „negative“ ytringer blive fortolket ind i andre rammer, som ikke nødvendigvis går på „dem“ mod „os“.

Hvis debatten skal kunne trækkes ud af det opstillede dilemma, er det vigtigt at kunne tale imod selve præmisserne. En alternativ strategi til dagens debat om mediernes behandling af etniske minoriteter kunne således være „mainstreaming af etniske minoriteter“. Mainstreaming vil flytte fokus fra dilemmaet mellem negative og positive skildringer til selve den proces, hvorigennem de etniske minoriteter overhovedet konstrueres som et debatobjekt og derved et stofområde. Det er ikke det samme som at kræve, at medierne skal se på samfundet med helt andre øjne end resten af befolkningen, for de overordnede diskurser har også en ambivalent natur med underordnede diskurser som ikke indbyrdes er konsistente. Men medierne er det sted hvorigennem samfundet opdaterer sit selv billede, som kan tegnes forskelligt fra den dominerende måde at gøre det på. Det er i virkeligheden et spørgsmål om en så simpel ting som at huske at spørge minoriteterne som ofre for kriminalitet såvel som de kriminelle. De alternative strategier betyder to ting:

1) At etniske minoriteter ikke behandles som et stofområde, og de specifikke problemer, der opstår som følge af kultu-

relle, sproglige og religiøse forskelle behandles som et hvert andet samfundsproblem. Selv et spørgsmål som modersmålsundervisning kan med en alternativ vinkling debatteres som et spørgsmål, der vedrører folkeskolen og dens fremtid, fremfor et spørgsmål om, hvad de etniske minoriteter gør eller ikke gør ved „os“.

2) At de etniske minoriteter synliggøres i medierne som helt almindelige mennesker i helt almindelige stofområder og programflader, både som journalister, programfolk, studieværter, gæster, deltagere, publikum osv. Det vil med tiden være med til at bryde den binære tænkning i „os“ og „dem“.

Blandt kritikere af mediernes dækning af etniske minoriteter er der en udbredt tro på, at dokumentarprogrammer eller nyhedsudsendelser af bedre kvalitet, som viser „sandheden“ om „dem“, vil rette op på skævhederne. Den alternative strategi imødegår denne forståelse, idet den netop søger at bryde med den traditionelle tænkning, der tænker i specifikke programmer om „dem“. Der findes ikke nogen sandheder om etniske minoriteter, som er mere sande end de „fordrejede“ billeder af dem. For der findes ikke én gruppe, der hedder „etniske minoriteter“. De eksisterer kun i diskursen.

Jeg bliver derfor til sidst nødt til at gøre en indrømmelse: Ved at bruge begrebet „etniske minoriteter“ er jeg med til at opretholde konstruktionen af minoriteterne som en særlig gruppe. Også jeg opererer med en binær kategorisering, selv om jeg kun bruger begrebet i mangel af bedre. Problemet afspejler faktisk den teoretiske blindgyde, problemstillingen befinder sig i: Hvordan betegner man en gruppe, hvis eneste fælles egenskab er, at deres etnicitet defineres forskelligt fra den danske? Det, der betegner dem som en fælles gruppe, angår ikke selve gruppens essens, men

den udsatte position, der følger af, at de præsenteres som anderledes.

En klarere forståelse af den konstruerede karakter af de etniske minoriteter som en gruppe betyder ikke nødvendigvis en total dekonstruktivistisk tilgang. Det kan også forstås som en anledning til en etisk stillingtagen: Skal vi have et samfund, som tillader etnisk diskrimination med henvisning til en gruppe, som „vi“ ikke deler etnicitet med? Eller skal vi have et samfund, som giver plads til en anden forståelse af etnicitet og kultur, med plads til komplekst sammensatte individer, og hvor samfundet ikke nødvendigvis deles op i „dem og os“?

Noter

- 1 Hermed er det ikke sagt, at revisorerne ikke er en konstrueret gruppe. De konstrueres dog næsten aldrig om en væren i sig selv (en essentiel kategori), men ofte i forbindelse med en given sag i modsætning til en institution, for eksempel skattevæsenet, hvor resten af samfundet ikke nødvendigvis identificerer sig med en af grupperne.
- 2 Fordomme er et teoretisk svært håndterligt begreb. At tale om fordomme forudsætter, at man kender den sande karakter af et givet fænomen, hvilket vil være i strid med en konstruktivistisk tilgang, som denne artikel benytter sig af.
- 3 Det skete for eksempel i et TV-Avisindslag den 23.7.1998, kl. 21 om en EU-undersøgelse, der viste, at danskerne sammen med belgierne efter eget udsagn er det mest racistiske folk i EU. I indslaget bagatelliserede journalist Kjeld Koplev racismen som nabostridigheder.
- 4 Her taler jeg ikke om folkedragter som folkedanserne fra omegnen ville optræde i, men tøj der er sammensat på en anderledes og mere farverig måde end byfolkenes.
- 5 Datoen er desværre ikke angivet på det klip, jeg har fra bladet.

Litteratur

- Billig, Michael (1985). „Prejudice, Categorization and Particularization: From a Perceptual to a Rhetorical Approach“, *European Journal of Social Psychology*, no. 15, pp. 79-103.
- Diken, Bülent (1998). *Strangers, Ambivalence and Social Theory*. Hants: Ashgate.
- Foucault, Michel (1994). *The Archeology of Knowledge*. London: Routledge.
- Gaasholt, Øystein og Lise Tøgeby (1995). *I syv sind. Danskernes holdninger til flygtninge og indvandrere*. Århus: Forlaget Politica.
- Hall, Stuart, Chas Critcher, Tony Jefferson, John Clarke, Brian Roberts (1978). *Policing the Crisis. Mugging, the State, and the Law and Order*. London: Macmillan.
- Hallin, Daniel (1994). *We Keep America on Top of the World: Television journalism and the public sphere*. London: Routledge.
- Hussain, Mustafa, Tim O'Connor og Ferruh Yilmaz (1997). *Medierne, Minoriteterne og Majoriteten. En undersøgelse af nyhedsmedier og den folkelige diskurs*. København: Nævnet for Etnisk Ligestilling.
- Indenrigsministeriet (1990). *Integration af indvandrere i Danmark: Beskrivelse og forslag til bedre prioritering*. København: Indenrigsministeriet.
- Iyengar, Shanto (1991). *Is Anyone Responsible? How television frames political issues*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Jensen, Iben (1998). *Interkulturel Kommunikation i komplekse samfund*. Roskilde: Roskilde Universitets Forlag.
- Larsen, John Aggergaard (1997). *Bosniske Krigsflygtninge i Dansk Offentlighed. Forestillinger og Politisk Virkelighed*. København: Institut for Antropologi, Københavns Universitet.
- Potter, Jonathan og Margaret Wetherell (1987). *Discourse and Social Psychology. Beyond attitudes and behavior*. London: Sage.
- Toulmin, Stephen (1958). *The Uses of Argument*. London: Cambridge University Press.
- Zaller, John R. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.